

Datum

2009-03-05

Handläggare

Carina Christensen

Direkttelefon

34 63 71

Ärende: KS-KOM-2009-00053

I den äldres tjänst (SOU 2008:126) – Betänkandet av utredningen Yrkeskrav i äldreomsorgen (S 2007:2)

Initierare: Kommunstyrelsen

I betänkandet har utredarna lämnat förslag på en nationell strategi för kompetensförsörjning inom den kommunalt finansierade vården och omsorgen om äldre. Betänkandets syfte är att öka kvalitet och effektivitet, att få en ökad nationell likvärdighet och att göra arbetet inom vård och omsorg mer attraktivt.

Utredarna föreslår ändring i Socialtjänstlagen i 3 kap. 3§. Förslaget innebär att en ny lag tillkommer som beskriver ytterligare bestämmelser om lämplig utbildning och erfarenhet för personal som arbetar med stöd och hjälp åt äldre. Kompetenskravet regleras i lag.

Förslaget avser att den som har dokumenterad kompetens enligt nationella yrkeskraven får yrkestiteln *Äldreassistent*. Han/hon som har kompetens motsvarande de nationella yrkeskraven ska få kompetensbevis och får arbeta ensam.

Utredarna föreslår en ny förordning om vilken kompetens äldreassistenten ska ha enligt yrkeskraven. Nationella yrkeskraven gäller *inte* för att arbeta med service. De nationella yrkeskraven innehåller följande 11 kompetensområden.

1. Värdegrund, förhållningssätt och värderingsförmåga
2. Kommunikation
3. Lagar och regler
4. Det friska (normala) åldrandet
5. Åldrandets sjukdomar
6. Funktionsbevarande omsorg
7. Emotionell och social omsorg
8. Kroppsnära omsorg
9. Måltid, kost och näring
10. Omsorg och vård i livets slut
11. Sjukvård

De elva yrkeskrav ovan är en odelbar helhet som beskriver den grundläggande kompetens en äldreassistent ska besitta enligt utredarna. Utredarna anser att äldreomsorgsassistenten på sikt ska få behörighet att administrera läkemedel enligt yrkeskraven, men stadsdelsfullmäktige anser att ansvarsfrågor inom hälso- och sjukvården behöver utredas i ett vidare sammanhang. En utredning bör tillsättas med uppdrag att utreda förhållandet mellan SoL och HSL.

De elva yrkeskraven integrerar omsorgskompetens och vårdkompetens till en helhet, vilket ska motsvara treårig gymnasieutbildning. Aron Antonovsky (*professor i medicinsk sociologi*) har i sin forskning studerat människans hälsa och vilka faktorer som befrämjar hälsa. Ett hälsobefrämjande, salutogent, synsätt innebär att alla insatser utgår från vad som är bra för hälsan och det som är friskt hos varje människa. Han använder begreppet KASAM, känsla av sammanhang. Hälsa kräver meningsfullhet, begriplighet och hanterbarhet.

Utredarna föreslår två spår för att nå de nationella yrkeskraven, dels genom utbildningsvägen och dels genom validering. Om nuvarande omvårdnadsprogrammet behålls bör en ny inriktning mot äldre inrättas. Valideringsvägen innebär att den som anställs som trainee i omsorg och vård för äldre får sin kompetens bedömd och vid behov komplettera kompetensutveckling för att uppnå de nationella yrkeskraven för äldreassistent. Utredarna föreslår att nationella kriterier för specialistkompetens ska formuleras för fyra specialiseringar för äldreassistent.

- Demens- och psykisk sjukdom
- Omsorg och vård i livets slut
- Funktionsbevarad omsorg
- Måltid, kost och näring

Utredarna har tagit fasta på det friska åldrandet och återför ett hälsobefrämjande synsätt. Med införande av en ny yrkestitel, signalerar en ökad fokus på den äldre och stärkande av dennes inflytande över omsorgen och vården. Titeln är tänkt att relatera vem man är till för.

Särskilt yttrande

I särskilt yttrande till betänkandet uttrycker förbundsombudsmannen Eva Stål Söderberg att utbildningen ska bygga på hälsa, omvårdnad, socialt arbete och rehabilitering till skillnad mot vad utredarna har föreslagit. Ståhl Söderberg anser att yrkeskraven även ska omfatta omvårdnad. Genom att enbart använda begreppet omsorg och inte omvårdnad i utredningen motsvarar inte det nuvarande förslaget till yrkeskrav inom äldreomsorgen de krav på kompetens och färdigheter som äldre behöver. Ståhl Söderberg ställer sig inte bakom utredarnas lagstiftningsförslag utan påtalar att det inte är någon tillfredsställande lösning samt att utredningen inte har skett utifrån ett tvärprofessionellt synsätt, enbart från socialt arbete.

Experten och utredaren Kerstin Ahlsén delar utredningens mål att vård och omsorg ska omfattas av välutbildad personal som står för hög kvalitet i vården och omsorgen. Ahlsén anser utredarnas yrkeskrav är väl genomarbetade men avvisar att kompetenskraven ska lagstiftas med innebörden att om arbetsgivaren inte har personal med den föreskrivna kompetensen måste man ändå skicka någon som tillgodoser behoven – ska då vite utkrävas? Ahlsén anser att införa detaljerade skyldigheter är ett ingrepp i socialnämndens beslutanderätt. Ahlsén anser också att man inte enbart kan ha en inriktning i gymnasieskolan mot enbart omsorg, och beteckningen äldreassistent blir alltför begränsad.

Stadsdelsfullmäktige anser att utredarnas förslag om att få nationell likvärdighet är bra, men är, i likhet med de särskilda yttrandena, tveksamma till att man lagstiftar om kompetenskraven i socialtjänstlagen. I övrigt stödjer stadsdelsfullmäktige utredarnas förslag om att ny yrkestitel, äldreassistent, skapas, att ny förordning om vilken kompetens äldreassistenten ska ha enligt yrkeskrav, att frågan om behörighets- och ansvarsfrågor inom hälso- och sjukvården behöver utredas vidare samt att det skapas olika utbildningsvägar till äldreassistent och att det ges möjligheter till specialisering.

Utredningen saknar finansieringsförslag, vilket förutsätts för ovanstående förslag. De flesta kommuner kommer att få en ansträngd ekonomi framöver och då blir det svårt att bekosta denna förändring.

Jamal El-Haj
ordförande

Inger Björkqvist
stadsdelschef